

Evropská ekonomická integrace

10.1 Historie evropské ekonomické integrace

Podnětem k zahájení procesu evropské ekonomické integrace se stala tzv. **Schumanova deklarace**, plán tehdejšího francouzského ministra zahraničí francouzské vlády z 9. 5. 1950 obsahující návrh na spolupráci států v uhelném a ocelářském průmyslu. Podepsáním **Pařížské smlouvy** v roce 1951 Francií, Spolkovou republikou Německo, Itálií a státy Beneluxu (Belgie, Nizozemsko, Lucembursko) byl tento plán realizován v podobě **Evropského společenství uhlí a oceli** (Montánní unie).

Evropské společenství uhlí a oceli si kladlo za cíl podpořit rozvoj v té době klíčových odvětví ekonomiky – ocelářství a těžby a zpracování uhlí založením společného trhu těchto komodit. Mezi členskými a přidruženými státy byla zrušena cla a vývozní kvóty, uvolněn pohyb určitých pracovních sil, odstraněny diskriminace, státní subvence a sjednoceny ceny a dopravní tarify. Uhlíný a hospodářský průmysl byl vyňat z pravomoci vlád členských států a svěřen nadnárodním (supranacionálním) orgánům společenství.

Dalším krokem v evropské ekonomické integraci bylo podepsání **Římských smluv** v roce 1957, které znamenaly založení **Evropského hospodářského společenství** (EHS) a **Evropského společenství atomové energie** (Euratom).

Evropské hospodářské společenství si jako hlavní úkol stanovilo vytvoření společného trhu uskutečňujícího tzv. horizontální integraci na základě volného pohybu kapitálu, zboží, služeb a pracovních sil (tzv. čtyři svobody).

Posláním **Evropského atomového společenství** spočívalo v koordinaci výzkumné spolupráce v oblasti jaderné energie, vytváření společného trhu pro jaderné palivo a dozoru nad jaderným průmyslem v členských zemích v zájmu ochrany jejich občanů.

Pro tato tři společenství, byť byla formálně samostatná, se postupně prosadil název **Evropská společenství**.

Významným mezníkem se ve vývoji ekonomické integrace stalo v roce 1965 podepsání tzv. **Slučovací smlouvy**, na jejímž základě došlo k vytvoření jednotných orgánů pro všechna společenství. Od roku 1958 měla jednotlivá společenství sice dvě společné instituce – Parlamentní shromáždění a soudní dvůr, avšak ostatní orgány tj. Rada ministrů a Komise (Vysoký úřad u Evropského společenství uhlí a oceli) byly pro každé společenství samostatné.

Evropská integrace byla sice původně založena na prohlubující se ekonomické spolupráci šesti zakládajících států, nicméně postupně docházelo v několika etapách k teritoriálnímu rozšiřování.

První vlna rozšíření se uskutečnila v roce 1973, kdy se staly dalšími členy Společenství Dánsko, Irsko a Velká Británie.

Velká Británie sice přispěla k realizaci zóny volného obchodu v podobě Evropského společenství volného obchodu (ESVO), které vzniklo na základě Stockholmské konvence v roce 1959 (jeho členy se staly i Dánsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko a Švýcarsko), avšak v šedesátých letech projevila zájem o členství v EHS. Její přistoupení však odmítl tehdejší francouzský prezident de Gaulle jak v roce 1963, tak i v roce 1967.

Ke vstupu **Velké Británie** tak došlo až v roce **1973**, stejně jako i **Dánska** a **Irska**. Přístupová jednání vedlo od roku 1970 rovněž Norsko. Členem Evropských společenství se však nestalo. Norští občané v referendu konaném v roce 1972 vstup odmítli.

Další rozšiřování se uskutečnilo v osmdesátých letech. Postupně se staly členy Evropských společenství **Řecko (1981)**, **Španělsko** a **Portugalsko (1986)**.

Prohlubování integračního procesu bylo vyjádřeno tzv. **Jednotným evropským aktem (1985)**, který v zájmu tohoto cíle upravil obsah Smluv o Evropském společenství uhlí a oceli, Evropském hospodářském

společenství a Evropském atomovém společenství. Kromě institucionálních změn (mj. posílení role Evropského parlamentu) stanovil směry dalšího vývoje. A to nejen v oblasti ekonomické a měnové spolupráce, ale i spolupráce zahraničněpolitické.

Vyjádřením tohoto úsilí se stala **Smlouva o Evropské unii**, která byla podepsána počátkem roku 1992 v Maastrichtu (Nizozemsko). Smlouva o EU (Maastrichtská smlouva) vytvořila tzv. **pilířovou strukturu**. První pilíř představovala Společenství, a proto rozhodování mělo supranacionální charakter, druhý pilíř zavedl **Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku** a konečně třetí pilíř spolupráci ve **vnitřních věcech a justici**. Rozhodování ve druhém a třetím pilíři zůstalo na mezivládní úrovni.

Revizi Smlouvy o EU provedly členské státy **Amsterodamskou smlouvou** (1997) a proces institucionální reformy byl realizován **Smlouvou z Nice** (2000).

V polovině devadesátých let dochází k nové etapě rozšiřování. Členy Evropské unie se stávají v roce 1995 **Finsko, Rakousko a Švédsko**.¹

Již počátkem devadesátých let se projeví v souvislosti s přechodem k demokracii a ekonomickou transformací snahy států střední a východní Evropy o vstup do Evropské unie. Proto také Evropská rada na svém jednání v Kodani v červnu 1993 stanovila podmínky, které měly kandidátské země splnit. Tato tzv. **kodaňská kritéria** požadovala, aby tyto státy:

dosáhly stability institucí zaručujících demokracii, zákonnost, zajištění lidských práv a respektování a ochrany menšin,

měly fungující tržní hospodářství a byly schopny odolávat konkurenčním tlakům a tržním silám v rámci unie,

byly schopny převzít závazky vyplývající z členství, včetně plnění cílů politické, hospodářské a měnové unie.

Koncem roku 1997 rozhodla Evropská rada na své jednání v Lucembursku, že budou zahájena jednání s první skupinou zemí. Tuto tzv. **lucemburskou skupinu** tvořily Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Kypr. Jednání začala na jaře 1998. V roce 1999 rozhodla Evropská rada v Helsinkách o zahájení jednání s dalšími kandidátskými zeměmi. Tzv. helsinská skupina zahrnovala Bulharsko, Litvu, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Maltu.

Deset zemí ukončilo před vstupní vyjednávání v prosinci 2002. Smlouva o přistoupení byla podepsána na zasedání Evropské rady v dubnu v Athénách. Po ratifikaci smlouvy o přistoupení ve všech členských státech a zemích kandidátských vstoupila tato desítka do Evropské unie k 1. 5. 2004.

Bulharsko a Rumunsko se staly členy EU k 1. 1. 2007. Od 1.7. 2013 je členským státem Chorvatsko. Členů Evropské unie je tak 28.

Proces rozšiřování členů bude nadále pokračovat. Tzv. východní rozšíření doplněné o Kypr a Maltu představovalo vstupem desítky nových států v roce 2004 sice bezprecedentní krok, nicméně očekává se vstup dalších států. Kandidátskými zeměmi v roce 2019 byly Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko, Turecko. Potencionálními kandidátskými zeměmi pak Bosna a Hercegovina a Kosovo. Island nejprve usiloval o členství (2009), později však svoji žádost o přijetí stáhl (2015).

Významný předěl ve vývoji Evropské unie nepochybně představuje rok 2016. Ve Velké Británii se uskutečnilo v tomto roce referendum o vystoupení Velké Británie z Evropské unie. Konání referenda slíbil voličům britský premiér David Cameron v případě vítězství Konzervativců v parlamentních volbách v roce 2013.

Referendum proběhlo 23. března 2016. Pro vystoupení (tzv. Brexit) se vyslovilo 51,9 % voličů . 29.3.2016 proto Spojené království ohlašuje záměr vystoupit z EU. Předpokládaným datem vystoupení měl být 29. březen 2019.

Ústavní projekt, který si kladl za cíl zjednodušit stávající právně – institucionální rámec EU dosud zakotvený v Maastrichtské smlouvě a zakládajících smlouvách Evropských společenství měl mít podobu **Evropské ústavy** (Smlouvy o Ústavě pro Evropu). Byla připravena Konventem o budoucnosti Evropy. Schválena na jednání Evropské rady v Bruselu ve dnech 17. a 18. 6. 2004 a poté předložena členským státům k ratifikaci. Ratifikační proces však nebyl dokončen vzhledem k tomu, že Smlouva o Ústavě pro Evropu nebyla schválena referendy ve Francii a Nizozemsku. Na Smlouvu o Ústavě pro Evropu však navázala **Lisabonská smlouva**.

Po nepřijetí Ústavy EU se jednalo o nový pokus zajistit efektivnější fungování EU. Reformní smlouva byla v zásadě připravena v rámci německého předsednictví v první polovině roku 2007 a podepsána za

¹ Po sjednocení Německa (1990) se stalo součástí EU i území bývalé NDR.

portugalského předsednictví 13. 12. 2007 v Lisabonu. Ratifikační proces byl završen uložením ratifikačních listin všech členských států EU u vlády Italské republiky, jež je deponitářem Lisabonské smlouvy. Jako poslední členský stát EU uložila dne 13. 11. 2009 ratifikační listiny Česká republika. Lisabonská smlouva tak vstoupila v platnost 1. 12. 2009.

Původní představa ratifikačních procesů předpokládala platnost Lisabonské smlouvy ještě před volbami do Evropského parlamentu, které se uskutečnily v červnu 2009. V Irsku však proběhlo první referendum (červen 2008) neúspěšně a ratifikace této smlouvy byla komplikovaná i ve Spolkové republice Německo (Ústavní soud SRN sice rozhodl, že Lisabonská smlouva není v rozporu se Základním zákonem SRN, ale podmínil dokončení ratifikace posílením spolu rozhodovacích pravomocí obou komor parlamentu, což se formou tzv. doprovodných zákonů stalo), v Polsku (prezident Lech Kaczyński podmiňoval podpis Lisabonské smlouvy pozitivním výsledkem druhého referenda v Irsku; v opakovaném referendu v říjnu 2009 Irové Lisabonskou smlouvu schválili) a v České republice.

Nejprve Senát pozastavil schvalovací proces v Parlamentu tím, že se obrátil na Ústavní soud se žádostí o zjištění souladu tohoto dokumentu s ústavním pořádkem ČR, přičemž Ústavní soud v šesti zkoumaných částech Lisabonské smlouvy rozpor nezjistil, a poté, co obě komory Parlamentu ČR vyjádřily kvalifikovanou většinou souhlas se smlouvou, skupina senátorů opětovně požádala Ústavní soud o přezkoumání souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem.

Ústavní soud potvrdil v listopadu 2009, že smlouva neodporuje ústavnímu pořádku a prezident Lisabonskou smlouvu ratifikoval. Ještě předtím si však prezident České republiky stanovil podmínku, že pro ČR nebude závazná Listina základních práv EU. Jednání Evropské rady konané dne 29. 10. 2009 podmínku akceptovalo s tím, že bude součástí přístupové dohody Chorvatska s EU, čímž projde nezbytným ratifikačním procesem všemi státy EU.

10.2 Česká republika a Evropská unie

Zájem o vstup do Evropských společenství projevila již Česká a Slovenská Federativní republika, s níž také Evropská společenství uzavřela tzv. asociační dohodu v roce 1991. Po rozpadu československé federace uzavřela Česká republika novou asociační dohodu – **Evropskou dohodu zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé** – v roce 1993. Dohoda předpokládala vytvoření zóny volného obchodu průmyslovými výrobky do 1. 1. 2002, hospodářskou, finanční a kulturní spolupráci a sblížení právního řádu České republiky s „acquis communautaire“. Počátkem roku 1996 podala Česká republika žádost o členství v Evropské unii.

Evropská rada v roce 1997 nejprve zařadila Českou republiku do skupiny šesti kandidátských zemí² a poté rozhodla o oficiálním pozvání jedenácti kandidátských zemí ke vstupu do EU s tím, že se skupinou šesti států zahájí již na jaře 2008 vstupní rozhovory. Tyto rozhovory byly pak oficiálně zahájeny 31. 3. 1998. V dubnu 1998 začal probíhat tzv. screening, jehož smyslem bylo srovnávání naší legislativy s evropskou legislativou.

Průběh předvstupního procesu byl kontrolován Evropskou komisí, která každoročně vydávala hodnotící zprávy o pokroku kandidátských zemí v tomto procesu. První hodnotící zprávu týkající se České republiky publikovala Evropská komise v roce 1998, poslední v roce 2003. Předvstupní proces uzavřelo jednání Evropské rady koncem roku 2002, která na základě doporučení Evropské komise rozhodla o přijetí deseti nových členských států k 1. 5. 2004. Smlouva o přistoupení České republiky k Evropské unii byla podepsána v Athénách 16. 4. 2003. V referendu konaném ve dnech 13. a 14. 6. 2003 schválili vstup do Evropské unie občané ČR.³ Členskou zemí EU se stala ČR spolu s dalšími devíti státy k 1. 5. 2004. V roce 2004 proběhly v České republice první volby do Evropského parlamentu, jehož členy se tak stalo i 24 poslanců z ČR.

10.3 Orgány Evropské unie

² Vedle ČR se jednalo o Estonsko, Kypr, Maďarsko, Polsko a Slovinsko.

³ Hlasování se zúčastnilo 55,21 % oprávněných voličů. Pro vstup se vyslovilo 77,33 % a proti 22,67 %.

Institucionální rámec Evropské unie je v současné době zakotven v Lisabonské smlouvě, která za orgány unie prohlašuje:

Evropský parlament,
Evropskou radu,
Radu Evropské unie,
Evropskou komisi,
Soudní dvůr Evropské komise,
Evropskou centrální banku,
Účetní dvůr.

Jako poradní orgány Evropského parlamentu, Rady a Komise pak uvádí Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů.

Evropský parlament (European Parliament) je jediným orgánem Evropské unie, který je konstituován přímo občany. Společně s Radou vykonává legislativní a rozpočtovou funkci a funkci kontrolní (především ve vztahu ke Komisi). Je složen ze 750 poslanců a předsedy⁴. Jeho přímé volby se poprvé konaly v roce 1979. Poslední volby do Evropského parlamentu proběhly ve dnech 5. a 6. 6. 2019 ve všech 28 členských zemích EU. Volební období poslanců je pět let.

Každý stát má určený počet zástupců, přičemž je stanovena minimální hranice na jeden členský stát – šest členů. Na druhé straně žádný členský stát nesmí mít více než 96 zástupců.

Česká republika má v Evropském parlamentu od voleb v roce 2014 21 poslanců. Ve volbách konaných ve dnech 24. a 25. května v roce 2019 kandidovalo 39 subjektů. Hnutí ANO získalo v Evropském parlamentu šest křesel, Občanská demokratická strana (ODS) čtyři křesla, Česká pirátská strana (Piráti) tři křesla, koalice STAN a TOP 09 tři křesla, KDU-ČSL (Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová) dvě, SPD (Svoboda a přímá demokracie) dvě křesla a KSČM (Komunistická strana Čech a Moravy) jedno⁵.

Do čela Evropského parlamentu je volen předseda, který spolu se čtrnácti místopředsedy vytváří předsednictvo⁶. K zabezpečení všech svých funkcí si vytváří Evropský parlament stálé nebo dočasné výbory, podvýbory a komise. Administrativně technicky pomáhá zajišťovat jeho činnost Generální sekretariát.

Zasedání Evropského parlamentu se konají především ve Štrasburku, další pak v Bruselu, kde rovněž jednají výbory, a sídlem Generálního sekretariátu je Lucemburk.

Zvolení poslanci Evropského parlamentu se seskupují – podobně jako na národní úrovni – do politických skupin, které se vytvářejí na základě politické orientace. K vytvoření této skupiny se musí sdružit nejméně 25 poslanců z nejméně sedmi zemí.

Poslanci současného Evropského parlamentu vytvořili celkem osm poslaneckých skupin (frakcí) s následujícím počtem mandátů :

Skupinu Evropské lidové strany – EPP	- 182
Skupinu progresivní společenství socialistů a demokratů – S&D	- 154
Skupinu Obnova Evropy – RE	- 108
Skupinu zelených / Evropské svobodné aliance – Greens/EFA	- 74
Skupinu Identity a demokracie – ID	- 73
Skupinu Evropští konzervativci a reformisté – ECR	- 62
Skupinu Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice – GUE/NGL	- 41

Vedle toho existuje i **Skupina nezařazených** (57 mandátů).

Poslanci Evropského parlamentu zvolení v ČR jsou členy několika skupin. Poslanci za ANO jsou členy skupiny Obnova Evropy, jak se nyní nazývá skupina sdružující poslance liberálních stran. Poslanci ODS jsou členy Evropských konzervativců a reformistů. Členy skupiny Evropské lidové strany jsou europoslanci STAN a TOP 09 a KDU-ČSL. Poslanci Pirátů se stali členy skupiny Zelených/Evropské svobodné aliance. Zástupci SPD jsou členy skupiny Identity a demokracie Komunistická europoslankyně je členkou skupiny

⁴ Vzhledem k připravovanému vystoupení Velké Británie se měl počet mandátů snížit na 705.

Nicméně odklad termínu znamenal uskutečnění voleb i ve Spojeném království.

⁵ Ve srovnání s předchozími volbami v roce 2014 neobhájila čtyři mandáty ČSSD a jeden mandát Svobodní.

⁶ Po volbách v roce 2019 byl zvolen předsedou David Maria Sassoli (Itálie), navržený poslaneckou skupinou Pokrokové společenství socialistů a demokratů. Místopředsedy byli zvoleni i dva čeští europoslanci – Dita Charanzová (ANO) a Marcel Kolaja (Piráti).

konfederace Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice .

Evropská rada (European Council) představuje institucionalizaci pravidelných schůzek na nejvyšší úrovni (summitů), které se konaly již od poloviny sedmdesátých let. Hlavy států a vlád členských zemí řešily na těchto setkáních zejména otázky vývoje evropské integrace. Součástí institucionální struktury Společenství se stala až v roce 1986, kdy byl přijat Jednotný evropský akt.

Lisabonská smlouva považuje Evropskou radu za orgán, který dává unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje její obecné politické směry a priority. Lisabonská smlouva rozšířila složení Evropské rady tím, že vytvořila novou funkci stálého předsedy a zároveň stanovila, že se jejího jednání účastní i vysoký představitel unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, jenž byl rovněž ustaven Lisabonskou smlouvou. Jako plnoprávný člen se podílí na jednání Evropské rady od roku 1983 i předseda Komise. Rozhodnutí přijímá Evropská rada obvykle konsenzem.

Evropská rada zasedá čtyřikrát za roku. Svolává ji předseda, který může svolat i mimořádná zasedání Evropské rady. Nejméně dvakrát ročně se schází Evropská rada v Bruselu. Její další schůze se konají vždy v předsednické zemi Rady.

Evropská rada volí předsedu kvalifikovanou většinou na dva a půl roku. V případě překážky nebo závažného pochybení jej může Evropská rada odvolat. Předseda Evropské rady mj. zajišťuje na své úrovni a v této funkci vnější zastupování unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Prvním předsedou Evropské rady byl od 1. 12. 2009 belgický politik a státník Herman Van Rompuy ⁷.

Rada Evropské unie (Council of the EU) vykonává společně s Evropským parlamentem legislativní a rozpočtovou funkci. Plní i funkci výkonnou. Vymezuje politiky EU a provádí jejich koordinaci. Formuje zahraniční a bezpečnostní politiku Evropské unie. Jako mezivládní orgán je platformou zájmů členských států EU.

Každá členská země je zastoupena v Radě zástupcem na ministerské úrovni. Rada rozhoduje nejčastěji kvalifikovanou většinou ⁸.

Lisabonská smlouva vymezila od 1. 11. 2014 kvalifikovanou většinu jako nejméně 55 % členů Rady, tvořených nejméně šestnácti z nich a zastupujících členské státy, které představují nejméně 65 % obyvatelstva unie. Tzv. blokační menšinu pak musí tvořit nejméně čtyři členové Rady.

Rada zasedá v řadě formací (složení), které vytvářejí příslušní resortní ministři členských států. Těchto formací je celkem deset:

Rada pro všeobecné záležitosti,

Rada pro zahraniční věci,

Rada pro hospodářské a finanční záležitosti,

Rada pro spravedlnost a vnitřní věci,

Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdravotnictví a spotřebitelské záležitosti,

Rada pro konkurenceschopnost,

Rada pro dopravu, telekomunikace a energetiku,

Rada pro zemědělství a rybolov,

Rada pro životní prostředí,

Rada pro školství, mládež a kulturu,

Tzv. Jumbo Rada se schází tehdy, je-li projednávána agenda patřící pod více resortních ministerstev.

Přípravu prací Rady zajišťuje Výbor stálých zástupců (COREPER), který při tvorbě legislativy napomáhá koordinaci mezi členskými státy a unií. Administrativně a technicky zabezpečuje činnost Rady Generální sekretariát.

Předsednictví jednotlivých formací představují zástupci členských států na základě systému rovné rotace (Česká republika byla – jak známo – předsednickou zemí v prvním pololetí roku 2009. Opětovně předsedat Radě bude Česká republika ve druhém pololetí 2022).⁹ Rovněž předseda Rady se rekrutuje z předsednické země. Jednání Rady probíhají nejčastěji v Bruselu či Lucemburku, řada neformálních jednání se pak koná v předsednické zemi.

Komise Evropské unie (European Commission) – na rozdíl od Rady Evropské unie – prosazuje

⁷ Od 1. 12. 2019 předsedá Evropské radě Charles Michel (Belgie).

⁸ Výjimečně je při rozhodování Rady vyžadována jednomyslnost. Procedurální otázky se rozhodují prostou většinou.

⁹ Funkci předsedy Rady pro zahraniční věci však vykonává Vysoký představitel pro zahraniční a bezpečnostní politiku.

obecný zájem Evropské unie. Funguje na nadnárodním (supranacionálním) principu jako „vláda“ EU. Má vykonávat svoje funkce zcela nezávisle. Její členové nesmí přijímat pokyny od žádné vlády, orgánu, instituce ani jiného subjektu.

Úkolem Komise je předkládat návrhy nových právních předpisů Radě a Parlamentu, spravovat rozpočet a realizovat politiky EU, dohlížet společně se Soudním dvorem EU na dodržování evropského práva (proto je také nazývána „strážcem“ práva EU) a reprezentuje Evropskou unii na mezinárodní scéně.

Komise je kolektivní orgán složený z 28 komisařů (každou členskou zemi reprezentuje jeden). V čele Komise je **předseda** zvolený Evropským parlamentem na návrh Evropské rady¹⁰. Evropská rada po dohodě s předsedou navrhuje Evropskému parlamentu jednotlivé komisaře pro určitou oblast politiky na pět let. Po jejich schválení je jmenuje kvalifikovanou většinou členy Komise, stejně jako i vysokého představitele unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Vysoký představitel je i místopředsedou Komise.

Komise je jako sbor odpovědná Evropskému parlamentu. Evropský parlament může Komisi vyslovit nedůvěru.

Předseda Komise podle Lisabonské smlouvy vymezuje směry, v jejichž rámci plní komise své úkoly, rozhoduje o vnitřní organizaci Komise, jmenuje místopředsedy z řad členů komise, kromě vysokého představitele unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Člen Komise odstoupí, pokud jej předseda k tomu vyzve.

Vysoký představitel unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, stejně jako i společnou bezpečnostní a ochrannou politiku. Svými návrhy má přispívat k vytváření těchto politik a provádět ji jako zmocněnec Rady.

Činnost Komise zajišťuje odborný personál reprezentovaný generálními ředitelstvími (Directorate General – DG). Jedná se o administrativní a odborné pracovníky, právníky, ekonomy a v neposlední řadě o tlumočníky. Sídlem Komise je Brusel.

Soudní dvůr Evropské unie se skládá ze **Soudního dvora (zřízený v roce 1952) a Tribunálu (zřízený v roce 1988)**¹¹. Sídlem soudu je Lucemburk.

Soudní dvůr (Court of Justice) provádí výklad právních předpisů Evropské unie, řeší spory mezi vládami členských států a orgánů unie a žaloby podané právníky a fyzickými osobami, pokud se domnívají, že orgány Evropské unie porušují jejich práva. Soudní dvůr tvoří 28 soudců (jeden soudce z každé členské země) a jedenáct generálních advokátů. Soudci i generální advokáti jsou ustavováni do funkcí na základě dohody členských států. Jejich funkční období je šestileté s možností opakovaného jmenování. Generální advokáti mají za úkol napomáhat Soudnímu dvoru. Předkládají nestranné a nezávislé názory k projednávaným věcem, které jim jsou přiděleny. Činnost Soudního dvora řídí předseda, kterého volí ze svého středu soudci na tři roky. Soudní dvůr může jednat v plénu, ve velkém senátu (15 soudců) a senátech složených z pěti či tří soudců.

Své pravomoci uskutečňuje Soudní dvůr prostřednictvím řady řízení, jako je např. řízení o předběžné otázce¹², řízení pro nesplnění povinnosti, žaloba na neplatnost, řízení o nečinnosti a další, popř. o kasačním opravném prostředku, který je podán proti rozhodnutí Tribunálu (viz níže).

Tribunál (General Court) se v současné době skládá z 46 soudců¹³. Každý členský stát musí být zastoupen alespoň jedním soudcem. Jejich jmenování je výsledkem dohody členských států. Funkční období mají šestileté. Ze svého středu si volí předsedu na tři roky. Jedná v plénu, velkém senátu (15 soudců), senátech (3–5 soudců) nebo také rozhoduje samosoudcem. Při jednáních se zde nesetkáváme s generálními advokáty. Tribunál (do přijetí Lisabonské smlouvy Soud prvního stupně) je příslušný mj. pro řízení o žalobách podaných fyzickými nebo právníky osobami, které směřují proti aktům orgánů Evropské unie nebo proti nečinnosti těchto orgánů, řízení o žalobách podaných členskými státy proti Komisi, žalobách o náhradu škody způsobenou orgány unie nebo jejich zaměstnanci, sporech mezi orgány Evropské unie a jejich personálem, ve věcech pracovněprávních vztahů a systému sociálního zabezpečení.

Evropská centrální banka (Central European Bank) má jako hlavní úkol zabezpečovat cenovou stabilitu v zemích tzv. eurozóny. Mezi její další úkoly patří udržování stability finančního systému. Vznikla

¹⁰ Po volbách do Evropského parlamentu v roce 2019 zvolil Evropský parlament na návrh Evropské rady předsedkyní Evropské komise Ursulu von der Leyen (Německo).

¹¹ Soud pro veřejnou službu, zřízený v roce 2004, ukončil svoji činnost v roce 2016. Jeho pravomoci převzal Tribunál.

¹² V zájmu zajištění jednotného výkladu právních předpisů unie mohou soudci členských států požádat Soudní dvůr o upřesnění výkladu práva unie.

¹³ Od 20. března 2019.

v roce 1998.

Jejím hlavním rozhodovacím orgánem je **Rada guvernérů** složená členů Výkonné rady a guvernérů centrálních bank států, které zavedly euro (mj. rozhoduje o měnové politice eurozóny). Výkonným orgánem je **Výkonná rada** skládající se z prezidenta, viceprezidenta a čtyř dalších členů, Spíše poradním orgánem je **Generální rada**¹⁴, která vedle prezidenta a viceprezidenta zahrnuje guvernéry centrálních bank všech členských států EU. Členové Výkonné rady jsou na osm let bez možností znovuzvolení jmenování členy vlád členských států na základě doporučení Rady a po konzultaci s Evropským parlamentem a Radou guvernérů. Sídlem Evropské centrální banky je Frankfurt nad Mohanem. Prezidentem Evropské centrální banky byl v letech 2011- 2019 Mario Draghi (Itálie) .

Evropský účetní dvůr (European Court of Auditors), který vznikl v roce 1975 má jako své základní poslání kontrolovat řádné využívání finančních prostředků Evropské unie. Provádí proto kontrolu hospodaření všech institucí Evropské unie i členských států, které využívají finanční prostředky EU.

Evropský účetní dvůr má 28 členů, kteří jsou jmenováni Radou po konzultaci s Evropským parlamentem na období šesti let. Jmenování se může opakovat. V čele Evropského účetního dvora je předseda, který je volen členy na období tří let.

Auditoři jsou rozděleni do pěti skupin, v nichž připravují zprávy. Tyto zprávy předkládá po schválení Evropský účetní dvůr Komisi a vládám členských zemí. Účetní dvůr nemá exekutivní pravomoci, a proto pokud zjistí protiprávní nakládání s finančními prostředky, informuje Evropský úřad proti podvodům (Office Européen de Lutte Antifraude – OLAF). Každoročně předkládá Evropský účetní dvůr Evropskému parlamentu a Radě zprávu o uplynulém finančním roce (tzv. výroční absolutorium). Evropský parlament pak rozhoduje o tom, jak Komise s finančními prostředky nakládala. Evropský účetní dvůr sídlí v Lucemburku.

Evropský hospodářský a sociální výbor (European Economic and Social Committee) jako poradní orgán zprostředkovává Evropskému parlamentu, Radě i Komisi názory a stanoviska občanské společnosti k závažným hospodářským, sociálním a kulturním problémům. Byl zřízen v roce 1957. Skládá se z 350 členů, které na základě návrhů jednotlivých členských států jmenuje Rada na funkční období pět let s možností opětovného jmenování.

Výbor řídí **předseda** volený na dva a půl roku z řad členů Výboru. Výbor je složen ze tří skupin členů, které zastupují hospodářské a sociální skupiny zemí Evropské unie. Skupinu I představují zaměstnavatelé (veřejný i soukromý sektor), skupinu II zaměstnanci (národní konfederace odborových svazů) a skupinu III různé zájmové skupiny, jakými jsou kupříkladu zemědělci, řemeslníci, svobodná povolání, nevládní organizace působící v sociální oblasti či oblasti životního prostředí, spotřebitelé. Členové Výboru pracují v sekcích a orgánech, které se – stejně jako parlamentní výbory – specializují na jednotlivé oblasti činnosti. Sídlem Výboru je Brusel.

Poradním orgánem je rovněž **Výbor regionů** (Committee of Regions), ustavený v roce 1994 jako reprezentant regionálních a místních orgánů. Výbor regionů se účastní legislativní přípravy předpisů a vyjadřuje se k otázkám, které se týkají regionální a místní správy. Jedná se zejména o otázky zaměstnanosti, životního prostředí, energetiky, dopravy, vzdělávání, kultury, školství.

Výbor tvoří 350 členů a 350 náhradníků jmenovaných na návrh členských států na pět roků s možností opětovného jmenování. **Předseda** Výboru je volen z řad členů na dva a půl roku . Na stejné časové období je voleno **předsednictvo**, které se skládá z předsedy, prvního místopředsedy, 28 dalších místopředsedů zastupujících jednotlivé členské státy, a z 28 dalších členů a čtyř předsedů politických skupin. Výbor zasedá pětkrát ročně a jeho členové se účastní činnosti šesti komisí, jejichž činnost má konkrétní zaměření. Na půdě Výboru působ politické skupiny (frakce). V letech 2014-2019 působilo pět poslaneckých skupin - Evropská lidová strana, Strana Evropských socialistů, Aliance liberálů a demokratů pro Evropu, Evropská aliance a Evropští konzervativci a reformisté.. Sídlem Výboru je Brusel.

Činnost Evropské unie je zabezpečována řadou dalších institucí a specializovaných agentur. **Evropská investiční banka** financuje projekty hospodářského rozvoje Evropské unie, **Evropský veřejný ochránce práv** prošetřuje stížnosti na nesprávný úřední postup orgánů a institucí Evropské unie, **Evropský inspektor ochrany údajů** chrání osobní údaje zpracovávané institucemi Evropské unie.

Specializované agentury se pak zabývají konkrétními řídicími, technickými, popř. vědeckými a vzdělávacími úkoly. Jedná se o desítky institucí s různými názvy. Jako příklad si můžeme uvést **Agenturu Evropské unie pro lidská práva** sídlící ve Vídni, **Evropskou agenturu pro životní prostředí** sídlící v Kodani, **Eurojust** sídlící v Haagu, **Evropský policejní úřad** sídlící rovněž v Haagu, **Výkonnou**

¹⁴ Generální rada ukončí svoji činnost poté, jakmile všechny členské státy zavedou Euro.

agenturu pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast sídlící v Bruselu, **Evropskou policejní akademii** sídlící v Bramshillu (Velká Británie), **Evropskou obrannou agenturu** sídlící v Bruselu, **Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání** sídlící v Bruselu nebo **Evropský úřad pro dohled nad globálním družicovým systémem**, jehož sídlo je v Praze.